

НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ, ЇХ ПОЛІТИЧНІ ТА КУЛЬТУРНІ ПРАВА

Постановка проєлеми рух за громадянські права зазвичай прагне гарантувати, щоб індивідуальні права не порушувалися на підставі належності до меншин.

Мета: показати права національних меншин в Україні

Завдання роботи полягає у виявленні прав національних меншин

Об'єктом дослідження статті є національні меншини та захист їх прав у Україні

Дослідженість теми: Дослідженнями цієї теми зокрема займалися С. Бугасв, В. Колісник, Ю. Римаренко, В. Пліско, Л. Рябошапко, М. Ларченко

Національною меншиною вважається фізичний масив (група) людей не корінного етнічного статусу, але яка живе у сучасному для себе етносередовищі. В Україні – це представники всіх націй, крім автохтонів [8, с. 800]. В 1991 році експерт ООН у сфері міжнародного права Франческо Капоротті запропонував визначення поняття «меншина». На його думку, це групи, «які за кількістю поступають більшості населення держави, перебувають у недомінантному становищі, члени яких, будучи громадянами держави, мають етнічні, релігійні або мовні характеристики, які відрізняються від таких у решти населення, і які виявляють, навіть неявно, почуття солідарності, спрямованої на збереження своєї культури, традиції, релігії або мови». Слід погодитися, що визначальним фактором у самоорганізації осіб у «національну меншину» з набуттям відповідного правового статусу є вольова самоідентифікація [6, с. 104–106].

За даними останнього перепису населення (2001 р.), національні (етнічні) меншини в Україні становили 14 млн. осіб, або 27,3% від усіх жителів. Тут живуть представники понад 100 націй. Найчисельнішими з них є росіяни, євреї, білоруси, молдавани, болгары, поляки, угорці, румуни, греки, татари, вірмени, цигани та інші.

За особливостями динаміки кількості населення національні меншини в Україні в другій половині ХХ ст. можна віднести до трьох груп:

1) меншини, в яких кількість населення збільшувалась (росіяни, білоруси, румуни, вірмени, цигани, німці, азербайджанці, грузини, чуваші, узбеки, мордва, корейці, удмурти, лезгини, туркмени, аварці);

2) меншини, в яких кількість населення утримувалась майже на одному рівні (молдавани, болгары, угорці, греки, татари, гагаузи, литовці, казахи, словаки, марійці, осетини, таджики, естонці, комі, албанці, асирійці, киргизи, комі-перм'яки, карели, чеченці, даргінці, араби, фінни, лакці, абхазы, кабардинці, табасарани);

3) меншини, в яких кількість населення зменшилась (євреї, поляки, чехи, башкири, латинці) [8, с. 800];.

Толерантне ставлення нової Української держави до національних меншин отримало позитивний відгук серед більшості із 150 національно-культурних товариств, які діяли в цей час у країні. Своє ставлення до Української держави вони висловили на Першому Всеукраїнському міжнародному конгресі, що відбувся 16–17 листопада 1991 р. [9, с. 87–94].

Україна із прийняттям закону «Про національні меншини» ще раз підтвердила, що невідворотно обрала шлях побудови демократичного правового суспільства, а не держави суто етнічної. Ця ідея відображена і в ухваленому Законі. Метою його прийняття було гарантувати національним меншинам право на вільний розвиток. Закон став, як і майбутня нова Конституція, інші нормативно-правові акти і міжнародні договори України, правовою базою, яка створила необхідні юридичні передумови реалізації національними меншинами своїх конституційних прав [9, с. 87–94; 10].

Сьогодні питання правового і регулювання захисту прав національних меншин є доволі важливим, адже майже у всіх державах є національні меншини, права яких закріплені і на національному, і на міжнародному рівнях. Водночас забезпечення прав національних меншин має неабияке значення не лише за економіко-правового, а відповідно й соціального розвитку держави.

Про це свідчить те, що будь-яке право втрачає соціальну сутність, якщо не має надійного захисту. Це загальне правило стосується правового регулювання захисту прав національних меншин. Правовий захист національних меншин в Україні ще в процесі становлення, проте загалом відповідає світовим стандартам й інтересам громадян. Правове регулювання захисту національних меншин постійно удосконалюється, усуваються виявлені суперечливі положення, неузгодженості, прогалини та інші недоліки. Але законодавство у зазначеному правовому питанні належно працює.

На сучасному етапі правового розвитку особливого значення набуває проблема забезпечення прав національних меншин як обов'язкова передумова досягнення міжнародних правових стандартів і стабільного демократичного розвитку українського суспільства.

В умовах інтеграції до європейського співтовариства Україна, створюючи власну базу, має орієнтуватись на міжнародні стандарти у захисті прав національних меншин, приєднуючись до базових загальноєвропейських документів [1, с. 51–59].

Важливо, що, на протипагу іншим колишнім союзним республікам, Україна зуміла уникнути міжнародних конфліктів завдяки зваженій національній політиці. Національні меншини м'яко інтегрувалися в українське суспільство, хоч доводилося вирішувати непрості проблем [3, с. 33–39].

Отож, можна говорити, що статус України як, з одного боку, національної держави, а з іншого – багатонаціональної, полікультурної, був закріплений в Конституції України [4] 1996 р., де в Преамбулі надається визначення Українського народу як громадян України всіх національностей, тобто в основі такого визначення української політичної нації є як елементи громадянської нації, так і етнічної. Сьогодні, коли в Україні сформовано певну нормативну базу, спрямовану на забезпечення прав національних меншин, постає нагальна проблема перегляду та корекції цієї сфери законодавства з метою усунення низки нормативних колізій, які відображені як у положеннях окремих законів, так і на рівні системи. Незважаючи на те, що в окремих нормах і положеннях політико-правових і юридичних актів України відображено чи не всі права національних меншин, передбачені міжнародними правовими документами, можна стверджувати, що для деяких із цих положень досі не знайдено механізмів практичної реалізації, а інші не виконуються або виконуються органами державної влади лише частково [5, с. 11–13].

В Україні розроблена і створена законодавча база з питань збереження ідентичності і культурної самобутності національних меншин, що відповідає світовим стандартам. У статті 6 Закону України «Про національні меншини в Україні» зазначено, що держава гарантує всім національним меншинам права на національно-культурну автономію: користування і навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національні культурні товариства, розвиток національних культурних традицій, задоволення потреб у літературі, мистецтві, засобах масової інформації. Пам'ятки історії і культури національних меншин в Україні охороняються законом. [7, с.529-530]

Висновок: Отже, в Україні живе представники понад 100 націй які становили 14 млн. осіб, або 27,3% від усіх жителів. В яких всі права є захищені в законі України «Про національні меншини в Україні»

1. Бугаєв С. Право національних меншин на представництво: актуальні проблеми законодавчого забезпечення в Україні / С. Бугаєв // Вибори та демократія: науково-просвітницький правничий журнал. – 2005. – № 1. – С. 51–59.
2. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.
3. Колісник В. Національний суверенітет та право націй на самовизначення / В. Колісник // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 1. – С. 33–39.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
5. Ларченко М. Національні меншини. Правові запобіжники дискримінації / М. Ларченко // Віче: теоретичний і громадсько-політичний журнал. – 2004. – № 4. – С. 11–13.
6. Пліско В. Щодо правової визначеності поняття «національна меншина» / В. Пліско // Право України. – 2005. – № 7. – С. 104–106.
7. Про національні меншини в Україні: Закон України від 25 червня 1992 року № 2494-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – С. 529.
8. Римаренко Ю. І. Етнонаціональний розвиток України: терміни, визначення, персоналії / Ю. І. Римаренко; відп. ред. Ю. І. Римаренко, І. Ф. Курас. – К.: Друкарня МВС України, 1993. – 800 с.
9. Рябошапко Л. І. Права національних меншин в Україні; законодавство і практика (1991–2000 рр.) / Л. І. Рябошапко // Розвиток демократії в Україні. – К.: Центр освітніх ініціатив, 2001. – С. 87–94